

Mgr. Peter Sýkora

Obec Močenok
Sv. Gorazda 629/82
951 31 Močenok

Vážený pán poslanec,

Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. V rámci toho obec okrem iného utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, zabezpečuje verejnoprospešné služby, najmä nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom...

Nárast množstva komunálnych odpadov v posledných rokoch, výrazné a časté zmeny legislatívnych povinností obcí v oblasti odpadového hospodárstva, znamenajú pre obec náročnú úlohu. **Rozhodnutia obce môžu pozitívne alebo negatívne ovplyvniť nielen výsledky a ekonomiku odpadového hospodárstva, ale v širšom kontexte aj životné prostredie a zdravie obyvateľstva.**

Odpady sú veľký biznis a rôzne **finančné a lobistické skupiny sa cez regionálnych zástupcov a odpadové spoločnosti snažia presadiť svoje záujmy aj v obciach a mestách.** Častokrát **bez ohľadu na skutočné potreby miestnej komunity, životné prostredie a zdravotné riziká predkladaných zámerov.**

Aj v katastrálnom území obce Močenok/mesta Šaľa (podľa zvoleného variantu) vznikol takýto zámer – „Centrum cirkulárnej ekonomiky“. Investor má u vás záujem vybudovať spaľovňu odpadov s kapacitou 100 000 ton spaľovaného odpadu.¹

Dovoľte nám, aby sme vám v krátkosti predstavili naše hlavné výhrady k predloženému zámeru. Sú to informácie z nezávislých zdrojov, štúdií, strategických a záväzných dokumentov SR a EÚ, ktoré vám investor určite nepovie, ale mali by ste ich vedieť. Považujeme to za dôležité, pretože **len úplné informácie sú predpokladom pre kvalitné a zodpovedné rozhodnutia.**

Chápeme, že **zámer na výstavbu spaľovne komunálneho odpadu, ako zariadenia na energetické zhodnocovanie odpadov, vyzerá na prvý pohľad ako správne a moderné riešenie, avšak toto zdanie klame.** Existuje viacero dôvodov, prečo **skutočný význam takýchto zariadení je diskutabilný až škodlivý.**

**Priatelia
Zeme
SPZ**

Adresa:

Haluzice 761
913 07 Bošáca

tel.: 0903 772 323
spz@priateliazeme.sk
www.priateliazeme.sk/spz

IČO: 35 529 261
DIČ: 2021396069

účet: IBAN: SK49 3100
0000 0043 5005 4701

¹ <https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/centrum-cirkularnej-ekonomiky-cce-sala>

1. Investor od začiatku zavádza

Zbystríť svoju pozornosť by sme mali už pri názve zámeru – „Centrum cirkulárnej ekonomiky – CCE“. Už pri ňom investor zavádza. **Cirkulárna ekonomika**, resp. obehové hospodárstvo je **hospodársky model založený na zdieľaní, opätovnom používaní, opravách, renováciách a recyklácii v (takmer) uzavretom cykle a ktorej cieľom je neustále zachovávať najvyššiu úžitkovosť a hodnotu výrobkov, komponentov a materiálov.**² To znamená, že sa zameriava na minimalizovanie množstva odpadov pre spaľovne a skládky. Podľa predloženého zámeru bude CCE 100-tisíc ton odpadov spaľovať (77 %) a 30-tisíc ton dotriedňovať pre recykláciu (23 %), 4 tony pôjdu na prípravu na opätovné použitie (0,003 %) a predchádzaním vzniku odpadov sa zámer vôbec nezaobrá (0,0 %). **To je v rozpore nie len s princípmi obehového hospodárstva, ale aj záväznou hierarchiou odpadového hospodárstva.**³

Viac informácií o tejto téme nájdete na <https://www.stopspalovniam.sk/preco-sme-proti-spalovniam/spalovne-su-barierou-pre-obehove-hospodarstvo>

2. Vplyv na zdravie obyvateľov

V zmysle legislatívnych predpisov sú **spaľovne odpadov zaradené medzi „veľké zdroje znečisťovania ovzdušia“**. **Spaľovňa** odpadov s kapacitou 100-tisíc ton spáleného odpadu **vypustí ročne do ovzdušia až 600 000 000 m³ spalín**. Emisné limity umožňujú, aby tieto spaliny **obsahovali desiatky ton oxidu dusíka, oxidu uhľnatého, niekoľko ton oxidu siričitého, chlorovodíka a tuhých znečisťujúcich látok a niekoľko kilogramov ťažkých kovov.**⁴ To sú všetko látky, ktoré majú **negatívny vplyv na životné prostredie a zdravie ľudí**.

Spaľovňa odpadov má každoročne povolené vypustiť do ovzdušia aj miligramové množstvá dioxínov a furánov. Aj keď sú na prvý pohľad tieto množstvá mizivé, je potrebné poukázať na fakt, že **ide o najnebezpečnejšie látky na svete, ktoré ohrozujú zdravie človeka už v triliónových koncentráciách** (čo je 0,000000000000000x kg).⁵

Merania dioxínov a furánov sa v spaľovniach odpadov vykonávajú po dobu 6 až 8 hodín, ale len raz za šesť mesiacov (2-krát ročne) pri ustálených prevádzkových podmienkach a vo vopred dohodnutom termíne. Následne sa **matematickým prepočtom určí ich ročná produkcia**. Nové výskumy, ktoré zistili kontamináciu okolia spaľovní dioxínmi, vyvolávajú vážne obavy, že tento model je nedostatočný...

Výsledky výskumov z rokov 2019 až 2021, ktoré na základe biomarkerov, ako sú slepačie vajcia, ihličie a machy v okolí piatich spaľovní odpadov – v Plzni, Kaunase (Litva), Madride, Paríži a Beringene (Belgicko), **poukázali na prítomnosť nadlimitného množstva dioxínov, ale aj ďalších škodlivých toxických látok ako sú dioxinom podobné PCB (polychlórované bifenyly), PAU (polyaromatické uhľovodíky) a PFAS (perfluóralkylové látky)**. Výskum z okolia spaľovne odpadov v Beringene v roku 2021 preukázal zvýšený výskyt týchto látok v porovnaní s nameranými hodnotami z roku 2019, ktoré bolo vykonané pred spustením prevádzky.⁶

² https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573899/EPRS_BRI%282016%29573899_EN.pdf

³ § 6 ods. 1 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov

⁴ Dodatok k imisno-prenosovému posúdeniu stavby Centrum cirkulárnej ekonomiky (CEE) Šal'a

⁵ https://enviro-edu.sk/pluginfile.php/169/mod_folder/content/0/Civilizacne_ochorenia_4.pdf?forcedownload=1

⁶ https://www.toxicowatch.org/files/ugd/8b2c54_3cd9590fd9b8429099bfa231e15fa4b4.pdf

Dlhodobé merania chlórovaných dioxínov v modernej spaľovni komunálnych a priemyselných odpadov v holandskom Harlingene z rokov 2015 – 2017 **preukázali, že krátkodobé a nárazové monitorovanie PCDD/F** za ustálených prevádzkových podmienok (aplikované zatiaľ aj v SR) **je nepresné a významne podhodnocuje reálne množstvo toxických dioxínov, uvoľňovaných do ovzdušia spaľovňami odpadov.** Legislatívou stanovené emisné limity pre chlórované dioxíny boli pri dlhodobom meraní **mnohokrát výrazne prekračované.**⁷

V zmysle vyššie uvedených informácií je naozaj **dôležité z hľadiska ochrany zdravia ľudí uplatňovať tzv. princíp predbežnej opatrnosti a neuspokojiť sa s tvrdením, že: „...príspevkom emisií zo spaľovne nebude prekročená spoločensky prijateľná celoživotná miera vzniku rakoviny“.**

Viac informácií o tejto téme nájdete na <https://www.stopspalovniam.sk/preco-sme-proti-spalovniam/spalovne-ohrozuju-zdravie>

3. Vplyv na životné prostredie

Spaľovanie odpadov nenávratne ničí potenciálne suroviny a podporuje nekontrolovanú ťažbu surovinových zdrojov. Množstvo európskych štúdií ukazuje, že **väčšina toho, čo v súčasnosti končí v spaľovniach odpadov alebo na skládkach odpadov, by sa mohla recyklovať alebo kompostovať.**

Analýzy zmesových odpadov, ktoré boli uskutočnené v posledných rokoch na území Slovenska, tento fakt potvrdzujú. Priemerné hodnoty (vážený priemer) **poukazujú na to, že vyše 80 % zmesového odpadu je odpad, ktorý by sa dal ešte vytriediť** alebo by sa dal kompostovať.⁸

U prevádzkovateľov spaľovní **neexistuje žiadna snaha o znižovanie množstiev nevytriedených odpadov** v obciach, pretože **spaľovňa potrebuje neustály a kontinuálny prísun veľkého množstva odpadu.** Na dlhé obdobie (20 až 30 rokov) **to blokuje snahy o zlepšovanie triedenia a zvyšovanie recyklácie** hlavne v okolí spaľovne. To potvrdzuje aj príklad košickej spaľovne. Košice majú z krajských miest najnižšiu mieru vytriedenia komunálnych odpadov. Sú dokonca jedinú, ktorým kleslo triedenie z 32 % v roku 2020 na 24 % v roku 2021.

To je v rozpore so záväznými cieľmi SR a EÚ v oblasti odpadového hospodárstva. Sú to hlavne recyklačné ciele (zvýšiť množstvo recyklovaných komunálnych odpadov do roku 2035 na minimálne 65 %)⁹ **a ciele v oblasti znižovania množstva zmesových komunálnych odpadov** (do roku 2025 znížiť množstvo o 50 % v porovnaní s rokom 2016)¹⁰. **To výrazne zníži dostupnosť vhodných odpadov pre spaľovňu.** Tá tieto výpadky nahradí priemyselným odpadom a odpadom dovážaným z väčších vzdialeností, resp. zahraničným odpadom.

⁷ https://www.toxicowatch.org/files/ugd/8b2c54_c7924b2d65994043b843c433d86e4dba.pdf

⁸ https://minzp.sk/files/sekcia-enviromentalneho-hodnotenia-riadenia/odpady-a-obaly/registre-a-zoznamy/poh_sr_2021_2025_vestnik.pdf

⁹ Článok 11, ods. 2 **Smernice EP a Rady 2008/98/ES o odpade**

¹⁰ Odsek 1.2. Cieľ pri zmesovom komunálnom odpade v **Programe predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025.**

Viac informácií o tejto téme nájdete na <https://www.stopspalovniam.sk/preco-sme-proti-spalovniam/spalovne-brzdia-recyklaci>

Spalovne odpadov tiež prispievajú ku klimatickým zmenám. Na každú tonu spáleného odpadu sa do atmosféry vypustí 0,7 až 1,7 tony CO₂. **V prepočte na kWh vyrobenej energie je to viac ako pri konvenčnom využití fosílnych palív**, pričom spaľovanie plastov je horšie ako spaľovanie uhlia. Ak sa pozrieme na **uhlíkovú intenzitu v elektrine vyrobenej spaľovaním odpadu**, tak je takmer **2-krát vyššia ako priemerná uhlíková intenzita v elektrine vyrobenej v EÚ**, ale až **23-krát vyššia ako v prípade nízkouhlíkových zdrojov**, akými sú vietor a slnko. **Výstavba tak veľkého nového zdroja CO₂ je z hľadiska plnenia klimatických cieľov neprijateľná.**

Nová štúdia z roku 2023 preukazuje aj veľmi nízku energetickú účinnosť spaľovní odpadov v porovnaní s výrobou elektriny z uhlia alebo v paroplynových elektrárnach.¹¹ Ďalšia štúdia preukázala, že ak by sme druhotné suroviny namiesto spaľovania s využitím energie recyklovali, ušetrilo by sa približne 3 – 5 násobne viac energie.¹²

V prípade, že spaľovňa nevyužíva celé množstvo vyprodukovaného tepla na vykurovanie napr. domácností, tak sa jej energetická efektívnosť ešte znižuje. Tento zámer neráta s výstavbou potrebnej tepelnej infraštruktúry. Takto postavená spaľovňa by produkované teplo nakoniec vypúšťala do okolitého ovzdušia, zvyšovala jeho teplotu a prispievala ku globálnemu otepľovaniu nielen vypúšťaným skleníkovým plynom – oxidom uhličitým, ale aj priamo vyprodukovaným teplom.

Viac informácií o tejto téme nájdete na <https://www.stopspalovniam.sk/preco-sme-proti-spalovniam/spalovne-poskodzuju-klimu>

4. Spaľovne sú drahé riešenia

Investor tvrdí, že zvyšujúce sa poplatky za skládkovanie komunálneho odpadu „preskočia“ o pár rokov výšku poplatkov za jeho spaľovanie. Otázne v tomto smere zostáva – kedy a či vôbec. **Spalovne odpadov sú investične náročné projekty.** V zámere sú uvedené **orientačné náklady 120-miliónov EUR.** **Tieto investície + prevádzkové náklady + zisk bude chcieť investor späť.**

Investor ďalej zamlčuje fakt, že zvyšovanie poplatkov sa bude diať aj v prípade spaľovania odpadov, pričom ich podstatné zvýšenie sa očakáva po zavedení obchodovania s emisnými kvótami aj pre spaľovne.¹³

Toto všetko budú musieť zaplatiť obyvatelia.

Viac informácií o tejto téme nájdete na <https://www.stopspalovniam.sk/preco-sme-proti-spalovniam/spalovne-su-drahe>

¹¹ <https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2023/01/Debunking-Efficient-Recovery-Full-Report-EN.docx.pdf>

¹² Morris, Jeffrey, Comparative LCAs for Curbside Recycling Versus Either Landfilling or Incineration with Energy Recovery, The International Journal of Life Cycle Assessment, July 2005.

¹³ <https://zerowasteurope.eu/press-release/the-ep-approves-the-inclusion-of-municipal-incinerators-in-ets-as-of-2026-2/>

ZÁVER

Na základe informácií, ktoré sú uvedené v zámere CCE, ani pri najlepšej vôli nemôžeme konštatovať nič iné, len že **skutočnou filozofiou navrhovanej činnosti je vybudovanie veľkokapacitnej spaľovne** komunálnych a priemyselných **odpadov** s malou energetickou účinnosťou. Jej **zameranie je na tie činnosti, ktoré budú maximalizovať zisky vlastníkov spaľovne odpadov, na úkor lepších spôsobov nakladania s odpadmi, ktoré by boli výrazne vhodnejšie z hľadiska ochrany zdravia, klímy a životného prostredia.**

Spaľovne odpadov sú falošné riešenia. Už zo svojej podstaty fungovania **nemôžu vyriešiť naše problémy s odpadmi**, ani neznížia ekonomickú náročnosť nakladania s odpadmi. Navyše **je tu riziko kontaminácie okolia spaľovne odpadov toxickými látkami, ktoré ohrozujú životné prostredie a zdravie obyvateľov.**

Nič nie je vzácnejšie ako zdravie a nič dôležitejšie ako životné prostredie, v ktorom denno-denne žijeme. Ani jedno sa nedá nahradiť krátkodobým prospechom alebo peniazmi na rozvoj obce sľúbenými investorom spaľovne odpadov...

Odmietnite tento zámer spaľovne odpadov **a urobte potrebné kroky k realizácii šetrnejších a efektívnejších spôsobov nakladania s komunálnymi odpadmi** vo vašej obci.

Priatelia Zeme – SPZ vám v tom ponúkajú odbornú pomoc.

S pozdravom

Branislav Moňok
predseda organizácie